

Левицька Вікторія Андріївна,
здобувачка вищої освіти ступеня
бакалавр навчально-наукового
експертно-криміналістичного інституту
Національної академії внутрішніх справ
Науковий керівник:
Приходько Юрій Павлович,
професор кафедри криміналістичного
забезпечення та судових експертиз
навчально-наукового експертно-
криміналістичного інституту
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

ВАЖЛИВІСТЬ ПРОВЕДЕННЯ ВІЗИРУВАННЯ ДЛЯ ВСТАНОВЛЕННЯ НАПРЯМУ ЗДІЙСНЕННЯ ПОСТРІЛУ ТА МІСЦЯ ЗНАХОДЖЕННЯ СТРІЛКА, ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ ВОЄННИХ ЗЛОЧИНІВ

З початком повномасштабної агресії рф відносно України, всі злочини вчинені країною агресором кваліфікують за статтею 438 Кримінального кодексу України «Воєнні злочини» [3]. Весь світ став свідком тих жорстких подій, які відбувалися в містах України таких як: Буча, Ірпінь, Ізюм та ін. Дані міста певний час знаходилися під окупацією агресора, але згодом були деокуповані. Після деокупації вище вказаних місць всі іноземні та вітчизняні видання публікували наслідки дій агресора відносно цивільного населення. На вулицях знаходилися вбиті цивільні люди, розстріляні автомобілі, на яких мешканці даних міст намагалися виїхати у безпечні місця, розстріляні будинки та приміщення.

Для розслідування даної категорії злочинів слідчим Національної поліції України слід розуміти з якого напрямку було здійснено постріл, встановити місця перебування стріляючої особи. При отриманні з різних джерел аналітичної інформації, яка свідчить про перебування в певній локації відповідних військових підрозділів або військових формувань рф та в комплексі доказової інформації допоможе встановити та ідентифікувати певну особу, яка здійснювала постріли.

Визначення місця, звідки був зроблений постріл, стає можливим, якщо є два доволі віддалених одне від іншого

пошкодження, в результаті руху однією кулею, наприклад, дві наскрізних пробоїни в кузові автомобіля або в склі подвійної рами, або наскрізна в склі і сліпа в підлозі, або наскрізний кульовий канал у стіни, або навіть сліпий кульовий канал, якщо він глибокий. Приступаючи до визначення місця пострілу, насамперед, необхідно за характером пробоїн встановити, з якого боку зроблений постріл, тобто визначити вхід і вихід отвору. Ясно, що місце, звідки був зроблений постріл, розташоване з боку першої вхідної пробоїни. Якщо ж перший вхідний отвір знаходиться вище наступних, то куля летіла під певним кутом зверху вниз за напрямком. При цьому, однак, ще не можна вважати, що постріл міг бути зроблений тільки під кутом зверху вниз із невеликої відстані, оскільки такий напрямок польоту кулі можливий і при ураженні предметів кулею на кінці польоту, тобто на низхідній гілці її траєкторії. Внаслідок цього варто відрізнити постріли з відносно невеликої і дуже великої відстані. Траєкторія кулі при відносно невеликій відстані пострілу (до 100-200 м) практично є прямолінійною. Тому лінія польоту кулі може бути відтворена з достатньою для експертизи точністю: це пряма лінія, проведена через дві опорні і продовжена у відповідному напрямку. На цьому продовженні розташовані усі можливі точки пострілу.

Визначення лінії польоту кулі за опорними точками за допомогою оптичної вісі фотокамери або візуальним спостереженням за допомогою візирної лінійки називається методом візування.

Якщо за взаємним розташуванням пробоїн встановлено, що постріл зроблений під кутом знизу нагору, тобто при продовженні візирної вісі вхідного отвору на певній відстані від його початку упирається в ґрунт, то найбільш ймовірним місцем пострілу буде те, що відповідає на цій вісі висоті приблизно 140-130 см від рівня ґрунту. На такій висоті знаходиться зброя, яку тримає при пострілі стоячи людина середнього зросту.

Перед візуванням необхідно з максимальною точністю зафіксувати положення центрів пробоїн, що здійснюється наклеюванням на краї пробоїн непрозорого паперу з отвором у центрі пробоїни або закріпленням в обох центрах кінців трубочки, якщо відстань між ними невелика, наприклад, у кузові автомобіля. Та ж ціль досягається закріпленням, натягнутої мотузки, кінці якої прив'язані до паличок, що проходять через обидва центри, а останні опираються на краї пробоїн. У

випадку, коли немає другого отвору, а є сліпий кульовий канал, це досягається розміщенням в пробоїні прямого стрижня (наприклад, шомпола гвинтівки) і прикріпленням до його кінця, який виглядає зовні, другого краю мотузки так, щоб стрижень складав пряму лінію з ниткою. Візування іноді може бути успішно зроблено й у тих випадках, коли об'єкти з кульовими пошкодженнями хоча і змінили своє початкове положення, однак їх багато. Це полегшує точно відтворити їх розташування відповідно один одного, що мало місце в момент пострілу [4].



Рисунок 1-2. Кульове пошкодження на автомобілі та проведення візування.

Якщо кульові пробоїни є в меблях і тому подібних предметах, то необхідно переконатися, що ці предмети не були після пострілу зрушені з місця, тобто точно зберегли те положення, яке вони займали в момент пострілу.

Якщо продовження візирної вісі за вхідним отвором є висхідною лінією – досліджують усі точки перетинання її з місцевими предметами, наприклад, поверх будівлі, оскільки звідти міг бути зроблений постріл. Необхідно мати на увазі, що в більшості випадків при такому напрямку лінії польоту кулі постріл вважається проведеним із дуже великої відстані, і обумовлена лінія візування виступає над віссю висхідної траєкторії польоту кулі. На сьогоднішній день, для візування, використовуються сучасні засоби, такі як, лазерний цілеспрямовувач, або 3D сканер [1].



Рисунок 3-4. Проведення візування з визначення напрямку здійснення пострілу та місця стрілка.

На практиці слід враховувати що можливо помилково визначити місце пострілу, це частіше за все викликається відхиленням польоту кулі від прямолінійного напрямку (як правило дещо вниз і вправо), що може мати місце при прострелі в будь-яку перепону, а також унаслідок рикошету кулі.

Крім методу візування, для визначення місця пострілу може бути застосований спосіб масштабних схем, що вимагає побудови в двох проекціях за методами геометрії точного розташування кульових пошкоджень і навколишніх предметів.

Однак цей спосіб значно складніше методу візування, оскільки він вимагає проведення з великою точністю багатьох вимірювань, що пов'язано зі значною витратою часу. Внаслідок цього спосіб масштабних схем на практиці застосовується лише в окремих випадках (і завжди під час досліджень за тяжкими і резонансними кримінальними провадженнями).

Для визначення ймовірного місця пострілу координати ураженої перешкоди переносять на мапу місцевості і з точки, що відповідає розташуванню перешкоди, проводять азимут траєкторії, який визначається на місці події за допомогою компасу, як кут між меридіаном, що проходить через ушкодження та вертикальною площиною в якій перебуває траєкторія кулі.

Обчислення дистанції пострілу проводяться для визначення моделі зброї, що встановлюється за слідами на кулі, і відповідно початкової швидкості польоту кулі вистріляної з цієї зброї. Також визначається кут падіння кулі, який дорівнює куту між напрямком кульового каналу та горизонтом.

Місце, з якого було проведено постріл, визначається у результаті перенесення на мапу розрахункової дальності у відповідному масштабі в напрямку, що заданий азимутом траєкторії [2].

Таким чином визначення напрямку здійснення пострілу та встановлення місця знаходження стрілка відіграє важливу роль при розслідуванні воєнних злочинів та притягнення винних до покарання.

Список використаних джерел

1. Бондар В. С., Соколов О. С. Судово-балістична реконструкція пострілу в залежності від ситуаційних обставин. Застосування вогнепальної зброї URL: https://vkslaw.knu.ua/images/verstka/3-4_2021-Bondar%20V.S.,%20Sokolov%20O.S..pdf

2. Комісаров М. Л., Комісарова Н. О. Криміналістичне дослідження зброї, Частина I. Судова балістика : криміналістичне дослідження ручної вогнестрільної зброї, боєпринасів до неї, слідів та обставин їх застосування : навчальний посібник. Київ: КІ НГУ, 2023. 340 с. URL: <https://kingu.edu.ua/wp-content/uploads/2024/07/%D0%9A%D1%80%D0%B8%D0%BC-%D0%B7%D0%B1%D1%80%D0%BE%D1%8F.pdf>

3. Кримінальний кодекс України: Воєнні злочини № 4012-IX від 09.10.2024, № 4499-IX від 17.06.2025. База даних «Законодавство України» Верховна Рада України URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>

4. Національна академія внутрішніх справ: об'єкти та сліди від дії зброї та патронів дослідження слідів пострілу. URL: https://arm.navs.edu.ua/books/insp_krym/objects/object1.html

Матюшко Дмитро Сергійович,

аспірант Національної академії внутрішніх справ

ПРОТИДІЇ ОРГАНІЗОВАНИЙ ЗЛОЧИННОСТІ: ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ З УРАХУВАННЯМ ПРАКТИКИ ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН

Сьогодні, аналіз зарубіжного досвіду боротьби зі злочинністю свідчить, що за сучасних умов злочинні прояви створюють реальну загрозу демократичному розвитку та національній безпеці більшості країн світу. Кримінальні елементи, маючи тісні міжрегіональні та міжнародні зв'язки, все частіше спрямовують свої зусилля на встановлення контролю над найбільш прибутковими сферами економічних відносин.